

Turgut Tokuş: **Rotary**'en Çankaya Rotary Kulübü Üyesi olmak bir yaşam tarzı

Söyleşi: GDG Akın GÖKYAY – UR 243 Bölge 1989-1990 Dönemi Governörü

Ş Hayatına ne zaman, nerede başladınız?

Koç Grubunun İzmirdeki Otomotiv Şirketi olan EGEMAK'ta 1956 yılında işe başladım. Katip arıyor deniyordu ama gerçekte iş benim tabirimle "ofisboy"luktu.

KOÇ Grubundaki çalışmalarınızı ve işinizde yükselişinizi anlatır mısınız? Ormak Şirketine Genel Müdür olmanız nasıl gerçekleşti. Hatırladığıma göre o tarihlerde Ormak Genel Müdürlüğü Ulus'da Koç'a ait bir binada idi. Daha sonra Koç Grubu'nun Ankara Temsilciliği görevini yerine getirdiniz.

EGEMAK Şirketinde kısa süre sonra beni Pazarlamaya verdiler. O zaman Beyrutta Ford'un bir merkezi vardı. 1961 yılında oraya 1963 yılında da İngiltere Essex'e mesleki eğitime gönderildim. Türkiye'nin ilk seri üretimi Anadol Otomobilin üretim projesine katıldım ve 1966 yılında bize prototipi hazırlayan İngilteredeki Reliant Motor Company'e giderek otomobilin parçalarının tespiti ve kataloğunu hazırladım. EGEMAK Şirketi daha çok Ege

Bölgesinin genel distribütörü idi ancak ben bu arada bütün Anadoluyu dolaşarak bayilik teşkilatını gözden geçirmiştim. 1967 yılında bu defa Orta Anadolu Bölgesi Otomotiv Distribütörü olan ORMAK Şirketine Müdür Muavini olarak tayin edildim. Bu arada TOFAŞ Fabrikası devreye girmiş ilk sac gövdeli otomobil Murat 124 üretime başlamıştı. ORMAK Şirketi Tofaş'ın ve Fiat mamullerinin genel distribütörü idi. Ben geldiğimde şirket Dışkapıdaydı sonra Ulus Meydanına taşındık. Bu süre içinde şirket kendi grubu içinde en büyüklerinden biri oldu ve bu nedenle de şirket Genel Müdürlük ben de 1972 yılında Genel Müdür oldum.

Bu dönemlerde Türkiye Otomotiv sektöründe yeni idi. Gerek üretimde ve gerekse pazarlamada birçok konuda ilkleri yapıyorduk. Birçok zorluklarımız ve birçok iyi-kötü anılarımız oldu.

80 li yıllarda memleketin gelişmesine paralel olarak Koç Grubunun da işleri geliyor dışa açılma artıyor ve bu nedenle grubun Ankara'da temsili önem kazanıyordu. O tarihte Sayın Rahmi Koç gruba bir yenilik getirdi bir görevde en çok 7 yıl kalınmalı başarılı olan terfi ettirilir, denenmek istenenin yeri değiştirilir, başarısız olanların işine son verilir dedi. Ben de 1980 yılında ORMAK Genel Müdürlüğünden Koordinatör olarak Koç Holding'e atandım daha sonra da Başkan Yardımcısı olarak Ankara'da Koç Holding'i 1990 yılına kadar temsil ettim.

Bildiğim kadarı ile Merhum Vehbi Koç ile yakın ilişkiniz vardı. Bundan bahseder misiniz?

Merhum Vehbi Bey ile çalışmak büyük bir onur ve o kadar da keyifli bir işti. Anılarımı toplasam bir kitap olur. Kendisi zeki olduğu kadar esprili bir insandı. İnsan sarrafı derler ya bu konuda çok iyiydi. Memleketini seven,

Devlet büyüklerine ve bürokratlara saygılı olan, fikirlere değer veren bir kişiydi. Tassarrufa riayet eder bu konuda örnek olmaya çalışır açık unutulmuş bir ampul veya luzümsüz akıtılan su onun en çok üstünde durduğu konulardı ve böylece bizlere örnek olmaya çalışırdı. 1987 yılında Hindistanda kendisine “Dünya Yılın İşadamı” ödülü verildiğinde refakatinde ben de vardım. Bu ödül onu çok mutlu etmişti. Aldığı bu ödülü memleketine adanmış ve “memleketim varsa ben de varım” demiştir. Her konuda bize örnek ve rehber olmuştur. Bir anlamda babamız gibiydi. Mekanı cennet olsun.

Koç Grubunun yayınladığı “Vehbi Koç Anlatıyor” kitabında Koç Topluluğunun üst yönetiminde aile fertleriyle beraber profesyonel olarak görev yapanlar diye belirtilen 14 isimden biri de ben olma onurunu taşıyorum.

Bildiğim kadarı ile birçok Dernek ve Vakıfda görev alarak topluma hizmet ettiniz. Bunlardan bahsedermisiniz? (Rotary hari ayrıca soracağım:)

Vehbi Beyin bize önder ve rehber olduğu konulardan biri de yardımseverlik ve STK Sivil Toplum Kuruluşlarıdır. Önemlilerini arzedeğim;

İKGV İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı;

80 li yıllarda Türkiyenin nüfus artışı yer yer yüzde üç civarındaydı, Vehbi Bey bu nüfus artışına eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetişemeyeceğini görüyor buna bir çare arıyordu bu maksatla TAP Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfını kurdu. Vehbi Beyin Başkanlığındaki Vakıf daha çok patronların Vakfı olarak görüldüğünden dışardan yardım alınması ve hizmetin yaygınlaştırılması için akademisyenlerin ağırlıkta olacağı yeni bir Vakıf kurma ihtiyacını gördüm ve bir grup gönüllü arkadaşlarla birlikte 1988 tarihinde İKGV'yi kurduk. 33. yılını dolduran Vakıf, aile planlaması, AIDS ile mücadele, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, insan ticareti mağduru kadınlar ve göçmenler olmak üzere bugüne kadar çok başarılı hizmetler yaptı ve yapmaya devam etmektedir, yıllık hizmet bütçesi 2,5 milyon USD civarındadır. Bu konuda yayınları vardır, ilgilenenler Vakıf faaliyetine www.ikgv.org web adresinden ulaşabilirler.

AKA Anadolu Kültür Akademisi Derneği;

Türkiye çok zengin bir coğrafyadadır bu topraklardan bir çok medeniyetler gelmiş

“Koç Grubunun yayınladığı “Vehbi Koç Anlatıyor” kitabında Koç Topluluğunun üst yönetiminde aile fertleriyle beraber profesyonel olarak görev yapanlar diye belirtilen 14 isimden biri de ben olma onurunu taşıyorum.”

“Rotary insanı zinde tutuyor, yapılan yardımlar ve hizmetler mutlu ediyor, haftada bir dostlarla bir arada olmak keyif veriyor. Bunlara insanın hem fizik ve hem de ruh olarak ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.”

geçmiş, iz ve eser bırakmıştır. Türkiye Kültür Varlığı zenginidir, açık alan müzesidir. Göbeklitepe örneğinde görüldüğü gibi 12.000 yıl geriye giden kültürü vardır. Ancak maalesef yıllardır ilgisizlikten ve bilgisizlikten bu Kültür Varlığımızı yeterince koruyamamakta, tanıtamamakta ve gerekli yayını da yapamamaktayız. Prof. Dr. A. Coşkun Özgünel gibi değerli hocalarımızla birlikte konuya kendi çapımızda da olsa destek olmak için AKA'yı kurduk. Ulus Hacıbayram Camiinin yanındaki Augustus Mabedinin Cella Duvarı yıkılmak üzereydi bu duvarı bir sürü uğraş ve bürokrasiyi aşarak çelik konstrüksiyon ile sağladık.

Bu arada “Roma Döneminde Ankyra” kitabını Türkçe ve İngilizce olarak hazırlayarak bastırdık. İlgililer Dernek faaliyeti için www.akasociety.org.tr linkini inceleyebilir.

KOLDER Kültür Varlıkları Koleksiyoncular Derneği;

Kültür Varlıkları Koleksiyonerliği önemli bir uğraştır bu konuda mevzuatta ve zihinlerde halledilmesi gereken birçok konu vardır. Bu nedenle seçici olmak, birlikte hareket etmek ve topluca görüş beyan etmek için Koleksiyonerler Derneğini kurduk ve değerli koleksiyoner Erimtan Müzesinin de sahibi Sayın Yüksel Erimtanın Başkanlığında çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Yetmedi, ileride değineceğimiz Arkeolojik eser koleksiyonumla bir müze kurarım ve benden sonra da koleksiyon devam ettirilsin diye **Turgut Tokuş Kültür ve Sanat Vakfını** kurdum.

Bunların dışında ayrıca Gökyay Satranç ve Spor Kültür Vakfı Mütevelli Heyetinde, Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi İcra Kurulu Üyeliğinde ve daha birçok Vakıf ve Dernekte üyeyim elimden geldiği kadar konularında yardımcı ve destek olmaya çalışıyorum.

Sivil Toplum Kuruluşlarının yanı sıra mesleki Kuruluşlarda da görevim icabı görev aldım. Ankara Ticaret Odasında Yönetim Kurulu Üyeliği, Meclis Başkanlığı yaptım ve halen Şeref Üyesiyim. TOBB Türkiye Odalar Birliği Yönetim Kurulu Üyeliği Başkan Vekilliği, TOBB Münihdeki Federal Almanya Temsilciliği kurucusu idim ve Başkan Vekilliği yaptım. Bir dönem benim gayretimle Ticaret Odası İthalat-İhracat Komitesi Üyelerinin hepsi kulübümüz üyesi Rotaryenlerdi. Bir iş yapıyorsak o işin temsil edildiği mesleki kurumda bulunmak ve elimizi taşın altına sokmak inancındayım.

Koç Grubundan ayrıldıktan sonra daha

çok kendimi STK'lara verdim. Ancak bu arada davet üzerine 10 yıl ERDEMİR Ereğli Demir Çelik Fabrikası Yönetim Kurulu üyeliği ve Başkan Yardımcılığı ve 5 yıl da KKTC deki Kalkınma Bankası Yönetim Kurulu Başkan Yardımcılığı görevlerini yaptım.

Yakinen biliyorum. Rotary sizin yaşamınızda özel bir yer işgal ediyor. Ben de sizin Çankaya Rotary Kulübü'ne başkan iken Rotary'e intisap etmiştim. Bize Rotary ile ilgili düşüncelerinizi ve rotary yaşamınızı anlatır mısınız. Anlayabildiğim kadarı ile Rotary'i bir yaşam tarzı, hayat felsefesi olarak kabul ediyorsunuz?

Çok doğru söylüyorsunuz ben Rotaryen olmayı bir yaşam tarzı olarak kabul ediyordum. 1967 de Ankara'ya geldim. Ve 1968 de beni Çankaya Rotary Kulübüne davet ettiler. 53 yıldır kesintisiz bu onuru taşıyorum. Rotary'nin verdiği haz bir yana Rotary sağlığa da faydalıdır. Rotary insanı zinde tutuyor, yapılan yardımlar ve hizmetler mutlu ediyor, haftada bir dostlarla bir arada olmak keyif veriyor. Bunlara insanın hem fizik ve hem de ruh olarak ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Ben Rotaractlar için yaptığım bir konuşmada şu resmi göstermiştim

Turgut Tokuş

Rtn. Turgut Tokuş

ve Rotaryen olmasaydım bu şekilde yaşlanmış olurdu Rotaryen olduğum için bu şekilde genç kaldım demiştim.

Rotaryde bana verilen görevleri memnuniyetle kabul ettim ve zevkle yaptım. Eşlerin projelere katılmasına özen gösterdim ve bu kulübü daha da kaynaştırdı. 1973 yılında Ulus Rotary Kulübünü 1975 yılında da Antalya Rotary kulübünü kurdum. Ulus Kulübü Ankarada olduğu için her toplantısına katılıyor arkadaşların da katılmasını teşvik ediyordum. Antalya ise uzakta olduğu için ihmal etmeyelim diye Rotary gazetesine “Babam Çankaya” diye duygusal bir yazı yazdım ve “beni hayata getirdin ama yürümeme de yardım et” diye çağrıda bulundum.

1982-83 te ve 2019-2020 de Governör yardımcılığı yaptım. 1983 te 2430 Bölgeden sorumlu Governör Yardımcısı iken Guver-

04.04.2013 - 3-7 NİSAN 2013 BES&ASAMBLE ANTALYA XANADU OTEL – AÇILIŞ KONUŞMASI

nör Serbüent Bingöl Kızılay Rotary Kulübünü kapatalım dediğinde ben “bana izin verin yaşatayım” demiştim. Direktör Şafak Alpay dostum bir konferansta kadirşinaslık göstererek bu hikayeyi anlattı ve “bugün ben burada varsam Turgut’un sayesinde” dedi.

Bana soruyorlar bunca yıldır Rotaryensin Governör yardımcılığı yaptın niye Governör olmadın diye. Kısaca anlatayım; 1982’de Ankara beni, İstanbul da Rahmetli Serbüent Bingöl’ü aday gösterdi. Bana sen gençsin bir dönem bekle Serbüent Beyin lehine çekil dediler. 1 yıl sonra yine aday gösterdiler TOBB Başkan Vekiliydim, Başkan Mehmet Yazar konuya ihtiyatlı yaklaştı kararı bana bıraktı ancak patronum Vehbi Koç’a bahsettiklerinde o da “bu adamın maaşını ben veriyorum, TOBB odalar birliği mesleki bir konu tamam ama bu Rotary nerden çıktı” demiş. Mesaj alınmıştı.

8-9 sene önce kulüpteki arkadaşlar seni aday gösterelim dediler. Eşle birlikte yapılacak görev olduğundan eşime danışayım dedim. O da onay vermedi böylece benim Governörlük hikayem kapanmış oldu.

1956 yılında EGEMAK’ta müdürüm, daha sonra Başkanımız, CEO’muz olan, kendisine çok şey borçlu olduğum Rotar-

yen Can Kıraç Anılar kitabında Rotary’nin Turgut’un hayatında önemli yeri vardır der.

Bildiğim kadarı ile Rotary camiasının en kıdemli üyelerinden birisiniz. Bundan bir süre evvel 50 yılını doşdurmuş bir rotaryen olarak Uluslararası Rotary Başkanından bir kutlama mesajı aldınız. Ben 47 yılını doldurmuş bir rotaryen olarak böyle bir uygulamayı ilk defa gördüm. Lütfen bu olayı izah eder misiniz?

Biraz evvel dediğim gibi Rotary’de kesintisiz 53 yılımı doldurdum. Zannediyorum bölgemizde en yaşlı Rotaryenim. Bunu söylediğim zaman herkes estağfurullah yaşlı değil en kıdemli Rotaryensin diye düzeltiyorlar. 50. Yılımda Uluslar arası Rotary Başkanından kutlama mesajı aldım ve bundan onur duydum. Kulüpte verilen her görevi memnuniyetle yaptım. Ankara International Kulübü kurulduğunda eşim Nuray da oranın üyesi ve 2 sene önce de Başkanı oldu. Böylece ailece Rotaryen olduk halen de aktif olarak devam ediyoruz. Koç Grubunda görevdeyken Yurtdışına gittiğimde oradaki Rotary Kulübüne katılmaya özen gösterirdim. Torino Kulübünü bir ziyaretimde beni bir süre bekletiler. “FIAT’ın

“Rotary’de kesintisiz 53 yılımı doldurdum. Zannediyorum bölgemizde en yaşlı Rotaryenim. Bunu söylediğim zaman herkes estağfurullah yaşlı değil en kıdemli Rotaryensin diye düzeltiyorlar.”

sahibi G. Agnelli gelecek seni onunla birlikte oturacağız aynı meslek grubundasınız” dediler. Normalde benim onu görmem adeta imkansızdır. Bu da Rotaryen olmanın avantajı oldu.

Çalışan demir pas tutmazmış. Rotaryen olmak da öyle.

Tarihi eselere büyük bir merakınız var. Bu konuda iyi bir koleksiyonersiniz. Bu tarihi eser koleksiyonerliğinizden, oldukça muhafazası zor olan bu eserleri nasıl muhafaza ediyorsunuz? Bu koleksiyonunuzdan bazı parçaları sergilediniz mi? Hepimizin bildiği üzere Rahmi Koç da tarihi eser biriktiren bir koleksiyoner. Kendisi ile bu konuda veya eskiye dönersek Koç Grubunda ilişkileriniz nasıl dı?

Tarihi eser merakım 60 sene geriye gider. İzmir’de Egemak Şirketinde satış için Ege Bölgesindeki köyleri dolaşırken köylüler buldukları ufak tefek eserleri bana gösterirlerdi. O arada bende sikke merakı geliştirdi ve sikke toplamaya başladım. Ancak zamanla sikkeyi bıraktım objeye döndüm. Bu öyle bir tutku ki bir defa başladınız mı bir daha bırakamazsınız. Koleksiyonunuzu bir çeşitle sınırlamak da mümkün değil. Diyelim ki bir tek cam eserler veya bronz kandeliller koleksiyonu yapayım dersenin bu mümkün olmuyor çünkü eseri bulan size getirdiği zaman onun içinden bir ikisini seçip alınca gerisinin Müzeye gideceğinden emin olmadığınızdan hatta maalesef yurtdışına kaçırılma ihtimali olduğundan

imkanınızı zorluyor gelen eserlerin tamamını almaya kalkıyorsunuz. Böylece koleksiyonunuz çeşitleniyor. Malum eserler yasaya göre Devlet malıdır. Biz koleksiyonerler emanetçi durumundayız. Koleksiyonerlik 2863 sayılı yasaya göre düzenleniyor belirli bir müzeye bağlıyız ve her sene denetim geçiriyoruz.

Bu koleksiyonerlik zevkli bir uğraş olmakla birlikte riskli bir uğraştır. Her eseri almadan önce Müzeye sormak durumundayız ve iyi bir şekilde korumak durumundayız. Eserlerimiz kendi çapımızda sergilenmektedir ve yayınları yapılmaktadır. Her koleksiyoner gibi benim de hedefim eserlerimi bir Müzede sergilemektir. Bu konuda Sadberk Koç Müzesi, Erimtan Müzesi güzel örneklerdir. Koleksiyonumla ilgili TRT-2’de bir program yapıldı ve birçok defa da yayınlandı. İzlemek isteyenler için link: <https://www.youtube.com/watch?v=MXwwhNWwh-U>

Rtn. Sayın Rahmi Koç çok değer verdiğim, sevgi ve saygı duyduğum patronum ve dostumdur. Kendisinin muazzam bir koleksiyonu vardır, Kültür Varlıkları konusunda aynı heyecanı duyar aynı görüşleri paylaşıyoruz. Eser almakta da bizlerden şanslıdır, bir iş konusunda Afyonda bir araya geldik ben daha önce gitmiş mağazalara bir göz atmıştım orada bakır bir kap gördüm, tezgahdaki çocuk 15 lira dedi. 10 lira vereyim dedim gidip babasına sordu, olmaz dedi, 12 lira vereyim dedim gene olmaz dediler, Rahmi Bey ile karşılaştım, bana sen etrafa bakınmışsındır ne var ne yok dedi, ben de bakır kaptan bahsettim, mağazaya girdi ve elinde bakır kapla çıktı, kaçta aldınız dedim. 8 liraya dedi. Ben o hışım la mağazaya gidip mağaza sahibine “bu ne biçim iştir ben memuruyum 12 liraya vermediniz, Rahmi Bey patronum 8 liraya vermişsiniz” dedim. O da bana “Koç’a mal vermiş oldum” dedi. Rahmi Bey her zaman eser almakta bizden şanslıdır.

Rahmi Bey’in Kültür Varlıklarına hizmeti çok büyüktür. Allah uzun ömür versin bu hizmetini artırarak devam edeceği anlaşılıyor.

Benim kurduğum Vakıflar, Dernekler ve Koleksiyonumla ilgili TV de birçok programlar yapıldı. Bunlarla ilgili basında, dergilerde yayınlar yapıldı. İlgili duyanlar ilgili linklerinden izleyebilirler.

Sevgili Akın,
Bana bu fırsatı verdiğin için teşekkürler,
Rotaryen Sevgilerimle,

“DARISI BÜTÜN DISTLARIN BAŞINA”